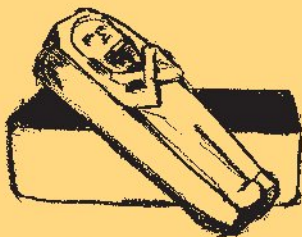

Edgar Allan Poe

Vraždy a jiné zběsilosti

VOLVOX GLOBATOR 2019

Edgar Allan Poe
Vraždy a jiné zblácnělosti

volvox globator 2019

Edgar Allan Poe

Vraždy
a jiné
zběsilosti

Copyright © Volvox Globator, 2019
Selection, Translation © Ladislav Šenkyřík, 1998, 2019
Translation © „Josef Schwarz“ – dědicové c/o DILIA, 1975
Epilogue © Ladislav Šenkyřík, 2019
Illustrations © Karolína Študená, 2019

ISBN 978-80-7511-509-6
ISBN 978-80-7511-510-2 (e-pub)
ISBN 978-80-7511-511-9 (pdf)

NA SLOVÍČKO S MUMIÍ

Bujná hostina minulého večera mě poněkud zmohla. Měl jsem ukrutné bolení hlavy a chtělo se mi zoufale spát. Řekl jsem si tedy, že místo abych šel ven, jak jsem původně zamýšlel, večer nikam nepůjdu a že udělám nejlépe, když si sním jen nějakou maličkost k večeři a hned si půjdu lehnout.

Měl jsem na mysli lehkou večeři, samozřejmě. Strašně rád jím opékaný sýr. Není ovšem radno sníst ho najednou víc než libru. Ale když sníte dvě libry, také se nic nestane. A mezi dvěma a třemi je rozdíl pouhá jednotka. Snad jsem spořádal čtyři. Moje žena tvrdí pět, ale zřejmě tu smísila dvě velmi odlišné věci. Jsem ochoten přiznat číslo pět jakožto abstraktum, ale konkrétně se vztahuje k lahvím černého piva, které opékaný sýr vlastně okořeňuje a bez kterého se tohoto pokrmu máme přímo vystříhat.

Když jsem tedy pozřel tuto stříd mou krmi a nasadil si noční čepičku s blahou nadějí, že ji do příštího poledne nesundám, položil jsem si hlavu na polštář a zkonejšen úbělově čistým svědomím rázem jsem tvrdě usnul.

Ale copak se někdy mohou splnit naděje lidstva? Měl jsem za sebou sotva třetí verš, když se ozvalo zběsilé zvonění na domovní zvonek a nedočkavé bušení do klepátka. Okamžitě jsem procitl. Ještě jsem si mnul oči a už mi žena před ně strká lístek, který mi poslal můj starý přítel doktor Ponnonner. Stálo v něm:

Přijďte ke mně, můj milý, dobrý příteli, hned jak tohle obdržíte. Přijďte ke mně stůj co stůj a potěšte se s námi. Konečně jsem po neúnavném vyjednávání získal souhlas ředitelství Městského muzea a smím prozkoumat mumii – víte, kterou myslím. Mám dovoleno rozbalit ji a otevřít, bude-li to žádoucí. Zúčastní se toho jen několik přátel – počítám samozřejmě s Vámi. Mám teď mumii doma a začneme ji rozbalovat dnes v noci v jedenáct.

Vždy Váš Ponnonner

Než jsem dočetl k slovu „Ponnonner“, uvědomil jsem si, že jsem čiperný jako ptáče. V extázi jsem vyskočil z postele, kdeco jsem zporázel, bleskurychle jsem na sebe naházal šaty a uháněl k doktorovi.

Tam jsem našel velmi dychtivou společnost. Už na mne netrpělivě čekali; mumii zatím položili na jídelní stůl, a právě když jsem vstupoval, začali ji zkoumat. Byla to jedna ze dvou mumií, které před lety přivezl Ponnonnerův bratranec kapitán Artur Sabretash z hrobky nedaleko Eleithiasu v Libyjských horách, ještě značný kus cesty za Thébami na Nilu. Katakomby v těchto končinách nejsou sice tak nádherné jako pohřebiště thébská, ale zato zajímavější, neboť poskytují četné názorné ilustrace soukromého života Egypťanů. Hrobka, v které byl nalezen náš exemplář, vydala spoustu takových ukázek; její stěny byly prý úplně pokryty freskami a basreliéfy; sochy, vázy a umné mozaiky svědčily o nesmírném bohatství zemřelých.

Drahocenný nález byl uložen v muzeu ve stavu naprosto stejném, v jakém jej kapitán Sabretash objevil – rakev zůstala nedotčena. Osm roků si ji veřejnost mohla prohlížet pouze zvenčí. Měli jsme tedy k dispozici kompletní mumii a ti, kteří vědí, jak zřídkakdy dojde k našim břehům nějaká nezničená starověká památka, hned pochopí, proč jsme tak jásali.

Když jsem se přiblížil ke stolu, spatřil jsem velikou truhlu či spíše pouzdro téměř sedm stop dlouhé, snad tři stopy široké a dvě a půl stopy vysoké. Bylo oválné a nevypadalo jako rakev. Zprvu jsme mysleli, že je z platanového dřeva, ale řezem jsme zjistili, že je to lepenka či papírovina, vyrobená z papyrusů. Bylo bohatě vyzdobeno malbami, které znázorňovaly pohřební výjevy a jiné truchlivé náměty, a jimi se všelijak proplétala řada hieroglyfických znaků, označujících patrně jméno zesnulého. Naštěstí byl mezi námi pan Gliddon, který písmo snadno přečetl. Celý nápis dával dohromady pouze jedno slovo: *Raddaskufu*.

Dalo nám hodně práce, než jsme truhlu otevřeli bez poškození, a když se nám to konečně podařilo, přišli

jsme na druhou, která už vypadala jako rakev a byla o mnoho menší než ta vnější, třebaže jinak navlas stejná. Prostor mezi oběma pouzdry byl vyplněn smolou, takže barvy vnitřní truhly byly poněkud setřeny.

Když jsme ji otevřeli (a to šlo celkem hladce), narazili jsme na třetí pouzdro, které mělo rovněž tvar rakve a lišilo se od druhého pouze materiálem. Bylo z cedrového dřeva, které dosud vydávalo příznačnou, silně aromatickou vůni. Mezi druhým a třetím pouzdrům nebyla mezera – přesně do sebe zapadala.

Otevřeli jsme třetí truhlu a tam jsme objevili tělo mumie. Vyňali jsme je a očekávali, že bude – jak prý bývá – zabaleno do spousty svitků a plátěných obinadel, ale místo toho jsme našli jakýsi obal z papyrusu, pokrytý vrstvou silně pozlacené a pomalované sádry. Byly tu vymalovány předměty, které patrně souvisely s rozličnými domnělými povinnostmi duše a jejím zasvěcením různým božstvům, a byly tu i četné, navlas stejné obrazy lidských postav – podle všeho podobizny balzamovaných osob. Od hlavy k patě se táhl svislý nápis ve fonetickém hieroglyfickém písmu, uvádějící opět jméno a hodnosti pohřbeného, jakož i jméno a hodnosti jeho příbuzných.

Kolem krku visel mumii náhrdelník z podlouhlých skleněných korálek v různých barvách a tyto korálky znázorňovaly podoby bohů, posvátného skaraba a podobně. Kolem úzkých boků měla podobný pás.

Odstranili jsme papyrus a zjistili, že se tělo uchovalo ve výborném stavu a že ani trochu nepáchne. Mělo načervenalou barvu. Pokožka byla tvrdá, hladká a lesklá. Také zuby a vlasy byly zachovalé. Oči (jak se nám zdálo) byly vyňaty a nahrazeny skleněnými, jež byly krásné a působily podivuhodně živě, až na to, že měly jaksi příliš strnulý pohled. Prsty a nehty se leskly zlatem.

Pan Gliddon podle červenavé pokožky usoudil, že balzamování bylo provedeno asfaltem; když však ocelovým nožíkem seškrábal povrch pleti a hodil prášek na oheň, hned jsme ucítili vůni kafru a jiných libovonných látek.

Hledali jsme na mrtvole velmi důkladně otvory, jimiž se obvykle vytahují vnitřnosti, ale kupodivu jsme nikde nic podobného nenašli. Tehdy z nás ještě nikdo nevěděl, že se dost často vyskytují i mumie neotevřené, v kterých je všechno ponecháno. Jinak bývalo zvykem, že se mozek odstraňoval nosní dutinou, střeva bočním řezem, tělo se oholilo, umylo a nasolilo, potom se na několik týdnů uložilo a teprve pak se přistoupilo k vlastnímu balzamovacímu procesu.

Protože jsme nenašli nejmenší stopu po otvoru či řezu, přichystal si doktor Ponnonner nástroje k pitvě – já jsem však připomněl, že už je pozdě – dvě hodiny pryč –, a tak jsme se dohodli, že anatomický průzkum odložíme na příští večer. Už jsme se také pomalu rozcházeli, když někdo navrhl, abychom ještě provedli jeden nebo dva pokusy s Voltovou baterií. Zelektrizovat mumii starou tři nebo čtyři tisíce let – to byl nápad, třebaže ne právě nejmoudřejší, tedy jistě velmi originální, a všem se nám hned zalíbil. Brali jsme jej sice z devíti desetin jako žert a jen z jedné desetiny vážně, ale přece jen jsme v doktorově pracovně připravili baterii a dopravili k ní Egyptana.

Dalo nám velkou práci, než se nám podařilo obnažit kousek svalu na skrání; ten sice nebyl tak nepoddajně tuhý jako ostatní části těla, ale na styk s galvanickým proudem přesto nereagoval. To jsme ostatně předvídali a zdálo se, že nám to již první pokus rozhodně potvrdil; zasmáli jsme se tedy od srdce vlastní pošetilosti a popřáli si vzájemně dobrou noc – tu však můj pohled náhodou zavadil o oči mumie a už se od nich v úžasu nemohl odtrhnout. Tento kratičkový pohled vskutku stačil, abych se ujistil o tom, že bulvy, o kterých jsme si všichni mysleli, že jsou skleněné, a které nám zprvu byly nápadné pro svůj urputný výraz, jsou nyní do té míry překryty víčky, že je z nich vidět jen nepatrná část bělma.

S výkřikem jsem na tento fakt upozornil ostatní a ti si jej také hned uvědomili.

Nedá se říci, že by mě to bylo vylekalo – v mém pří-

padě to není to pravé slovo. Je ale docela možné, že nebýt černého piva, bylo by mne to poněkud zneróznilo. Pokud jde o další členy společnosti, vskutku se nikdo z nich nepokoušel zastírat čirou hrůzu, která je zachvátila.

Doktora Ponnonnera mi bylo až líto. Pan Gliddon se nějakým záhadným procesem vypařil. Pan Silk Buckingham by si myslím netroufal popírat, že měl namířeno po čtyřech pod stůl.

Jakmile však první zděšení pominulo, rozhodli jsme se samozřejmě v experimentech pokračovat. Nyní jsme se soustředili na palec u pravé nohy. Provedli jsme řez na vnější straně kosti *os sesamoideum pollicis pedis* a pronikli jsme tak až k dřeni odváděcího svalu – *abductoru*. Znovu jsme uchystali baterii a tentokrát jsme zavedli proud do rozťatého nervstva. Mumie nejprve docela jako živá zdvihla koleno téměř až k břichu a pak s neuvěřitelnou prudkostí celý úd narovнала. Uštědřila tak doktoru Ponnonnerovi takový kopanec, že tento džentlmen byl jako šíp z katapultu vypálen oknem rovnou na ulici pod námi.

Vyřítili jsme se jako jeden muž, abychom posbírali zohavené zbytky oběti, ale díkybohu jsme ji potkali na schodech, po kterých stoupala s nepochopitelným spěchem, překypujíc horlivostí a přesvědčena víc než předtím o nutnosti pokračovat v pokusech neúprosně a nadšeně.

A právě na radu doktora Ponnonnera jsme ihned provedli hluboký řez do špičky nosu pitevního objektu a sám doktor vložil svou nešetrnou ruku na tento čichový orgán a vehementně jej napojil na drát.

Účinek po stránce duševní i fyzické – řečeno obrazně i doslovně – byl elektrický. Předně mrtvola otevřela oči a velmi rychle a dlouho, tak jak to dělá pan Barnes ve svém revuálním výstupu, mrkala; za druhé kýchla; za třetí se posadila; za čtvrté pohrozila doktoru Ponnonnerovi do tváře pěstí; za páté se obrátila na pana Gliddona a pana Buckinghama a pronešla k nim v bezvadné egyptštině tuto řeč:

„Musím říci, pánové, že mne vaše jednání nejen překvapuje, ale přímo ohromuje. Od doktora Ponnonnera se nic lepšího čekat nedá; je chudáček trochu padlý na hlavu a nic kloudnějšího ho už nenapadne. Je mi ho líto a promím mu to. Ale od vás, pane Gliddone – a od vás, Silku, kteří jste cestovali po Egyptě a byli jste tam už jako doma – tedy od vás, kteří jste mezi námi byli tak dlouho, že snad hovoříte egyptsky, tak jako píšete ve vlastním jazyku – od vás, které jsem vždycky pokládal za věrné přátele všech mumií – nuže, od vás jsem tak nešlechtné jednání věru nečekal. Co si mám o vás myslet, když nečinně přihlížíte, jak se se mnou ošklivě zachází? Jak si mám vykládat, že strpíte, aby mne kdejaký ňouma vytahoval ze všech mých rakví a svlékal donaha v tomhle ukrutně studeném podnebí? A konečně – abych došel k věci – z jakého hlediska mám posuzovat, že podporujete, ba navádíte toho ničemného mrňouse doktora Ponnonnera, aby mne tahal za nos?“

Teď si zaručeně každý myslí, že při takové řeči a za takových okolností jsme se všichni buď rázem rozprchli, nebo propadli šílené hysterii, anebo jsme se do jednoho skáceli v mdlobách. Aspoň jedna z těchto tří věcí se dala očekávat – vždyť taková reakce anebo i všechny dohromady by byly docela omluvitelné. A já si na mou duši nedovedu vysvětlit, jak a proč se stalo, že jsme nic z toho neprovedli. Ale možná že klíč k našemu chování je dlužno hledat v celkové atmosféře, v „duchu doby“, který vychází ze zákona protikladů a obvykle se jím vykládá všechno, co vypadá paradoxně či nemožně. Anebo je koneckonců možné, že Egyptánova slova zbavoval hrůzy ten neobyčejně přirozený a věčný tón, jímž je pronášel. Ať tak či onak, je jisté, že nikdo z nás neprojevil nějaké silnější rozčilení, a zřejmě ani nikomu nepřipadlo, že se děje něco obzvlášť nekalého.

Já osobně jsem byl přesvědčen, že je všechno v pořádku – jen jsem trochu poodstoupil, abych nebyl v dosahu Egyptánovy pěsti. Doktor Ponnonner si str-

čil ruce do kapes u kalhot, zarytě civěl na mumii a rudl v tváři jak krocan. Pan Gliddon si hladil vousy a povytahoval si límeček u košile. Pan Buckingham svěsil hlavu a zasunul si palec pravé ruky do levého koutku úst.

Egyptan na něj chvíli přísně hleděl a konečně s úšklebkem pronesl:

„Proč mlčíte, pane Buckinghame? Slyšel jste, nebo jste neslyšel, nač jsem se vás ptal? Vyndejte si ten palec z úst!“

Pan Buckingham sebou malinko trhl, vytáhl palec pravé ruky z levého koutku úst, a aby o nic nepřišel, strčil si palec levé ruky do pravého koutku zmíněného otvoru.

Když mumie viděla, že z pana Buckinghamama nedostane odpověď, obrátila se nevrle na pana Gliddona a kategoricky se ho zeptala, co vlastně chceme.

Pan Gliddon se dlouze rozhovořil, a to egyptsky. Americkým tiskárnám se bohužel nedostávají hieroglyfické typy, jinak bych zde s velkou radostí otiskl celou jeho vynikající řeč v originále.

Rád bych při této příležitosti poznamenal, že celý další rozhovor s mumii byl veden ve staroegyptštině a jeho obsah byl mně a dalším nezcestovalým členům společnosti zprostředkován pány Gliddonem a Buckinghamem jakožto překladateli. Tito pánové mluvili rodným jazykem mumie s nenapodobitelnou plynulostí a půvabem, ale přece jen jsem si všiml – a bylo to nepochybně zaviněno tím, že se narazilo na zcela moderní pojmy, které cizinec přirozeně neznal –, že když cestovatelé chtěli sdělit patřičný význam, tu a tam se museli uchýlit k názornějším formám dorozumění. Pan Gliddon se například marně snažil ozřejmit Egyptanovi obsah pojmu „politika“ a podařilo se mu to, teprve když kouskem uhlu načrtl na stěnu menšího pána s karbunkulovým nosem, v ošuntělých šatech, stojícího na tribuně, s levou rukou staženou vzad, s pravou paží napřaženou vpřed, se sevřenou pěstí, s očima vykroucenýma k nebi a s ústy otevřenými v úhlu deva-

desáti stupňů. A právě tak pan Buckingham nemohl mumii zaboha objasnit moderní pojem „paruka“ – až si posléze dal říci od doktora Ponnonnera a velmi pobledlý v obličejí sňal z hlavy svou vlastní vlásenku.

Jistě nikoho neudiví, že pan Gliddon zdůrazňoval ve svém diskusním příspěvku hlavně nesmírný prospěch, který plyne vědě z rozbalování a kuchání mumii, a tím se chtěl také omluvit, že jaksi vyrušil z klidu ji – tedy onoho balzamovaného tvora, který se nazývá Raddaskufu. Uzavřel svou řeč poznámkou (více než poznámka to nebyla), že když jsme si tyto maličkosti vysvětlili, mohli bychom snad pokračovat v zamýšleném vyšetřování. Nato si doktor Ponnonner připravil nástroje.

K posledním řečnickovým návrhům měl Raddaskufu, mám takový dojem, jakési vážnější námitky, jejichž obsah mi unikl; ale s omluvami byl velmi spokojen, sestoupil ze stolu a s celou naší společností si potřásl rukou.

Jakmile tento obřad skončil, začali jsme napravovat škody, které jsme oběti našeho vědeckého zájmu způsobili skalpelem. Sešili jsme jí ránu na spánku, ovázali nohu a na špičku nosu jsme přilepili kus černé náplasti.

Pak jsme si všimli, že hrabě Raddaskufu (byl patrně něčím takovým) se trochu třese – zřejmě zimou. Doktor se ihned odebral do svého šatníku a brzy přinesl černé, bezvadně střižené sako, bleděmodré kostkované kalhoty s poutky, růžovou proužkovanou košili, volnou brokátovou vestu, bílý burnus, hůl s ohnutou rukojetí, klobouk bez stříšky, lakýrky, slámově žluté jelenice, lorňon, kníry a nabíraný nákrčník. Vzhledem k rozdílům v rozměrech hraběte a doktora (poměr byl asi dvě ku jedné) měli jsme věru co dělat, než se nám podařilo vpravit Egyptanovu postavu do prádla a šatů, ale nakonec se přece jen mohlo říci, že je oblečen. Pan Gliddon mu poté nabídl rámě a zavedl ho k pohodlnému křeslu, kdežto doktor bez meškání zazvonil a poručil přinést doutníky a víno.

Brzy se rozproudila živá debata. Velkou zvědavost vzbudil přirozeně poněkud neobvyklý fakt, že Radaskufu je dosud naživu.

„Mám dojem,“ poznamenal pan Buckingham, „že byste měl být už dávno po smrti.“

„Proč?“ odpověděl udiveně hrabě. „Vždyť je mi teprve něco přes sedm set let! Můj otec se dožil tisícovky a do smrti nepropadl marasmu.“

Nato začaly pršet otázky a dohady, z kterých posléze vysvitlo, že se někdo, pokud jde o stáří mumie, značně přepočítal. Od doby, kdy byla uložena v eleithiaských katakombách, uplynulo pět tisíc padesát let a několik měsíců.

„Ale moje poznámka,“ začal znovu pan Buckingham, „se netýkala vašeho věku v době vašeho pohřbení – celkem rád vám přiznám, že jste dosud mladý člověk –, chtěl jsem se spíš dotknout té nesmírně dlouhé doby, kdy jste byl, jak sám naznačujete, naložen do asfaltu.“

„Do čeho?“ řekl hrabě.

„Do asfaltu,“ opakoval pan Buckingham.

„Ach ano – tuším už trochu, co máte na mysli. Ten by byl nepochybně také vyhovoval, ale za mých časů se používalo téměř výhradně chloridu rtuťnatého.“

„Nejvíc nám ovšem vrtá hlavou,“ řekl doktor Ponnonner, „jak se stalo, že jste byl v Egyptě pět tisíc let mrtev a pohřben a dnes jste tu před námi úplně živ a zdrav a tak báječně vypadáte.“

„Kdybych byl, jak říkáte, mrtev,“ odpověděl hrabě, „je víc než pravděpodobné, že bych byl mrtev doposud, protože – jak na to koukám – jste v elektřině ještě v dětských střevíčkách a nedokážete s ní to, co bylo u nás zastara naprosto běžné. Ale je to tak, že jsem upadl do kataleptického spánku a moji nejlepší přátelé se domnívali, že jsem buď mrtev, nebo bych měl být mrtev, a tak mne hned zbalzamovali – doufám, že znáte aspoň nejdůležitější principy tohoto procesu.“

„Tedy – ne tak docela.“

„Aha – vidím, že tu vládne žalostná nevědomost!

Nu, nemohu se teď obírat podrobnostmi, ale musím vám vysvětlit, že balzamovat znamenalo v Egyptě ve vlastním slova smyslu – zadržet na neurčito veškeré animální funkce, které podléhají životnímu procesu. Užívám slova animální v jeho nejširším významu, v němž je obsažena bytost nejen fyzická, ale i duchovní a vitální. Opakuji, že vůdčí princip balzamování spočíval u nás v tom, že byly zadrženy a jaksi trvale odloženy veškeré animální úkony, podléhající životnímu procesu. Zkrátka, člověk zůstával v takovém stavu, v jakém byl v době balzamování. Nu, a protože jsem z těch šťastlivců, kteří pocházejí z krve Skaraba, byl jsem zbalzamován zaživa – a to tak, jak mne právě vidíte.“

„Z krve Skaraba!“ zvolal doktor Ponnonner.

„Ano. Skarab byl znakem či erbem význačného a nepočetného patricijského rodu. Být z krve Skaraba znamená pouze patřit k rodu, který má skaraba ve znaku. Mluvím obrazně.“

„Co to má ale co dělat s tím, že jste naživu?“

„Nuže, platí obecně, že v Egyptě se mrtvola před balzamováním zbavuje střev a mozku – a této zvyklosti se nepodřizuje pouze rod Skarabů. Kdybych tedy nebyl z krve Skarabů, neměl bych střeva ani mozek a bez nich se nežije zvláště pohodlně.“

„Už to chápu,“ řekl pan Buckingham, „a předpokládám, že všechny mumie, které jsou úplně, pocházejí z rodu Skarabů.“

„Nepochybně.“

„Myslel jsem,“ řekl pan Gliddon velmi pokorně, „že Skarab byl jedním z egyptských bohů.“

„Jedním z egyptských – co?“ zvolal mumifikovaný pán a vyskočil na nohy.

„Bohů!“ opakoval cestovatel.

„Pane Gliddone, já opravdu žasnu, když vás slyším takhle mluvit,“ řekl hrabě a opět si sedl. „Na celé zemi není národa, který by uznával víc než jednoho boha. Skarab, ibis a tak dále nám byli (tak jako podobná zvířata jiným národům) pouze symboly nebo